

Euskaltzaiñideak

Miembros de la Academia de la Lengua Vasca.
Membres de l'Académie de la Langue Basque.

1920

Euskaltzaiñak.—Euskaltzaiñ deduzkoak.—Urgazleak.

Euskaltzaindia'ren Batzorde ta ardurak.

Titulares.—Miembros de honor.—Correspondientes.
Comisiones y cargos de la Academia.

Titulaires.—Honoraires—Correspondants.
Commissions et charges de l'Académie.

Euskaltzain-Idaztelestia.

Noticia bibliográfica de académicos.
Notice bibliographique des académiciens.

Gure ilak.—Nuestros difuntos.—Nos morts.

O A R A

Gure euskal oitura zaáren araura, norbaitek', berekin, adiskidearen etxera arotz bat daramanean, etxeko nagusiari, nor dakarkion esan oi dio.

Orelaxe niri ere, irakurle maitea, nere euskaltzaiñkideen lanak ezagutaraztera noalarik, lenik, arotz oriek nortsu eta nolakoak diran ta ze lanak bururatu dituzten, xee xee ki esan bea' nizula, gogoratu zait.

Egikizun zailxkoari lotu nakiola aitoftu bea' badet ere (lorea sasipean bezala askok beren gauzak gorde oi dituztelako) nere lankide maiteen lore oriek ikeftzeak atsegin samiañak eman dizkidala edozeiñek erex asma dezake.

Nere lagunen lanxko abar orik biltzera antustea nakafela iñofi gogoratu balezaio, asmo txar ori nere gain bakañik egotzi dezala esango nioke, nere kideak ortara etofarazteak eman dizkidan neke izefdiak nik badakizkit-eta.

Onek baño lotsa aundiagoa ematen dit, gure lankide ilak nik aiñ labur eta otz emen goresteak. Bizi diraneri bezala obian datzazenei, bere goragafiak banaka-banaka ezin aitoñarazi dizkiet. Iainkoaren argiak xoil xoilik orien len isilak ikeftu ditu, ta Beraren Ospe amaigabegoan ediro dute gizonen oroimenak ezin eman dezakikeen sari betikoa.

PIERRE LHANDÉ, S. J.

EUSKALTZAIN KIDEAK

Miembros de la Academia de la Lengua Vasca
Membres de l'Académie de la Langue Basque.
1920'ko ufilaren 1'ean.

I.—EUSKALTZAINAK.—Académicos de número.—Membres titulaires.

- RESURRECCIÓN MARÍA DE AZKUE, apaiza, Buru (1918'ko irail 5'ean, Oñati'ko Batzafean, autatua). Zuzenbidea: Campo Volantín, 15, edo: Ribera 18. Bilbao.
- SEVERO DE ALTUBE (1920'ko garagil 22'an autatua). Zuzenbidea: Guernica, Vizcaya.
- ARTURO CAMPIÓN (1918'ko irail 5'an, Oñati'ko Batzafean aut.). Zuzenbidea: Chapitela, 19. Pamplona, edo: Villa Emilia-enea, San Sebastián.
- LUIS DE ELEIZALDE (1918'ko irail 5'an, Oñati'ko Batzafean aut.). Zuzenbidea: Châlet Gainzuri, Iralabarri, Bilbao.
- JUAN BAUTISTA EGUZKITZA, apaiza, (1919'ko irail 21'ean aut.) Zuzenbidea: Lequeitio, Vizcaya.
- A. DÁMASO DE INTZA, O. M. C. (1920'ko uztail 23'an aut.), Zuzenbidea: Convento de PP. Capuchinos, Pamplona.
- RAMÓN DE INTZAGARAI, apaiza, (1919'ko irail 21'ean aut.). Zuzenbidea: Jáuregui, 18, San Sebastián.
- GEORGES LACOMBE (1920'ko uztail 23'an aut.). Zuzenbidea: Boulevard St. Michel, 137, París, edo: Villa Izarra, Route de Biarritz, Bayonne.
- MARTÍN LANDEPRECHE, apaiza, (1919'ko ufil 5'an aut.). Zuzenbidea: Espelette, Basses Pyrénées.
- A. PIERRE LHANDÉ, S. J. (1919'ko irail 21'an aut.). Zuzenbidea: Collège St. Louis de Gonzague, Toulouse, edo: Murua-enea, Hernani.

A. RAMÓN DE OLABIDE, S. J. (1919'ko irail 21'an aut.). Zuzenbidea: San Ignacio de Loyola, Azpeitia.

JULIO DE URQUIJO (1918'ko irail 5'an aut.). Zuzenbidea: Centenario, 1, San Sebastián, edo: Urkijo-Baita, St. Jean de Luz, Basses-Pyrénées).

II. DEDUZKOAK.—Miembros de honor. Membres d'honneur.

HUGO SCHUCHARDT, Gratz'ko Goi-Ikastetxe'an irakasle izana. (1919'ko ufil. 26'an izendatua). Zuzenbidea: Fuxgrasse, 30, Graz, Austria.

JULIEN VINSON, Paris'ko Eguzkialdeko Izkuntzikastetxe'an irakasle izana. (1919'ko ufil. 26'an izendatua). Zuzenbidea: Rue de l'Université, 86, Paris.

C. C. UHLENBECK, Leyde'ko Goi Ikastetxe-an irakasle izana. (1919'ko ufil. 26'an izendatua). Zuzenbidea: Rynsburgerweg, 24, Leyde, Holanda.

III.—URGAZLEAK.—Correspondientes.—Membres correspondants.
1919'ko ufilaren 26'an izendatuak.

I. *Arabañak:*

ODÓN DE APRAIZ, (Vitoria, Alava).

LUIS GONZÁLEZ ECHAVARRI, (Banco de España, 3, Bilbao).

II. *Bizkaitaak:*

FEDERICO DE BELAUSTEGIGOITIA, (Durango, Vizcaya).

JUAN CRUZ DE IBARGUCHI, apaiza, (Eibar, Guipúzcoa).

GABRIEL DE MANTEROLA, apaiza, (Eibar, Guipúzcoa).

NAZARIO DE OLEAGA, legegizona, (Correo, 27, Bilbao).

AMANCIO URRIOLABEITIA, (Amorebieta, Vizcaya).

PABLO DE ZAMARRIPA, apaiza, (Gática, Vizcaya).

N.

N.

III. *Gipuzkoarak:*

- TORIBIO ALZAGA. (Academia de L. y Declam. vasca, San Sebastián).
- A. PEDRO DE LARDIZABAL, S. J., *Jesusen Biotzaren Deya*'ren lankidea. (Colegio de la Merced, Burgos).
- JUAN BTA. LARRETA, *Euskal-Esnalea*'ren lankidea. (Azelain, Sorabilla, Guipúzcoa).
- MANUEL DE LECUONA, apaiza, *Gazteiz*'ko Apaizgaitegi'an euskera-irakaslea. (Seminario Conciliar, Vitoria, Alava).
- ISAAC LOPEZ MENDIZABAL, legegizona. (Tolosa, Guipúzcoa).
- GREGORIO DE MUJICA, *Euskaleñaren alde*'ren artezkaria. (Caja de Ahorros Provinc., Palacio de la Diputación, San Sebastián).
- PEDRO MIGUEL DE URRUZUNO, apaiza. (Mendaro, Guipúzcoa).
- JOSÉ CINCUNEGUI, sendalaria. Rentería, Guipúzcoa).

IV. *Napaftarak:*

- TEODORO ARBURUA, apaiza. (Echalar, Navarra).
- A. CELESTINO DE CAPARROSO, O. M. C. (Convento de PP. Capuchinos, Tudela, Navarra).
- A. EUSEBIO DE ECHALAR, O. M. C. (Colegio de N. S. del Buen Consejo, Lecároz, Navarra).
- FERMÍN IRIGARAI, sendalaria. (Pamplona, Navarra).
- A. NICOLAS ORMAECHEA, S. J., *Jesusen Biotzaren Deya*'ren lankidea. (Colegio de San Fco. Javier. Oña. Burgos).

V. *Benapaftarak:*

- JEAN ETCHEPARE, sendalaria. (Les Aldudes, Basses-Pyrénées).
- JEAN ELISSALDE, apaiza. (Vicaire à Uztaritz B. Pyrénées). 1920 garri, 25'ean izendatua.
- JULIEN HÉGUY, apaiza. (Brisous, Basses-Pyrénées).
- FRÉDÉRIC DE ST. JAYME, alduñ izana. (Villa Zaldi-Choury, St. Palais. B. P.)

VI. *Lapuñatak:*

JEAN BTE. DARANATZ, apaiz kalonyea, Bayona'ko Apaizpikute-gi'ko idatzaiña (Secrétariat de l'Evêché, Bayonne).

PIERRE DOURISBOURE, sendalaria. (St. Pée sur Nivelle, Basses-Pyrénées).

JEAN SAINT-PIERRE, apaiza, Bayona'ko Apaizgaitegi'an irakaslea (Grand Séminaire, Bayonne, Basses-Pyrénées).

N.

VII. *Zuberotatak:*

JEAN BTE. CONSTANTIN, irakasle izana, *Eskualduna*'ren langidea. (Tardets-Sorholuz, Basses Pyrénées).

FÉLIX LARRIEU, sendalaria, *Ziberuko Egunaria*'ren artezkaria. (Montfort l'Amaury, S. et O.)

JUSTIN DE MENDITTE, apaiza. (Tardets-Sorholuz, Basses-Pyrénées).

JEAN URRUZTOY, apaiza. (Barcus, Basses-Pyrénées).

VIII. *An-emengoak:*

A. MANUEL DE ARRIANDIAGA, M. I. C. M. (Buen Suceso, 18, Madrid). Izendatu zan 1919'ko azar. 13'an.

JEAN BTE. DARRICARRERE. (Ancien Capitaine des Douanes, Bayonne. B. P.) izendatu zan 1919'ko uril. 26'an.

EDWARD-SPENCER DODGSON. (Jesus-College, Oxford. Inglaterra). Izendatu zan 1919'ko azar. 13'an.

CARMELO DE ECHEGARAY. Euskaleñiko edestilaria. (Guernica, Vizcaya). Izendatu zan 1919'ko azar. 13'an.

HENRI GAVEL, Bayona'ko irakaslea. (Châlet du Fronton, Place Lamothe, Anglet. B. P.) Izendatu zan 1919'ko uril. 26'an.

ALBERT LÉON, Baiona'ko Zurkinde irakaslea. (Avenue Marthe-Jean, Les Arènes, Bayonne. B. P.).

TH LINSCHMANN, Berlin'go *Euskara*'ren artezkari izana. (Herzogl. Bibliothekar, Meiningen, Alemania). Izendatu zan 1919'ko azar. 13'an.

RAMÓN MENENDEZ-PIDAL, *España*'ko *Erege-Izkeltzaindi*'ko kidea. (Centro de Estudios Históricos, Paseo Recoletos, 20, Madrid). Izendatu zan 1919'ko uñil. 26'an.

J. SAROIHANDY, Paris'ko *Sorbonne*'n euskera-irakaslea. (Lycée Louis-le-Grand, rue St. Jacques, Paris (V)). Izendatu zan 1919'ko uñil. 26'an.

HERMANN URTEL, Hamburgo'ko irakaslea. (Eilbecktal, 9, Hamburg (23)). Izendatu zan 1919'ko azar. 13'an.

HEINRICH WINKLER, Breslau'ko irakaslea. (Schuchardt'en bidez). Izendatu zan 1919'ko azar. 13'an.



Euskaltzaindia'ren Batzorde ta Ardurak

Comisiones y cargos de la Academia.
Commissions et charges de l'Académie.

I. BATZORDEAK

I. *Ikeřsaiġa*.—Comisión de investigación. — Commission de recherches.

Buru: J. de Urquijo (1920'ko urtarila'ren 8'an izendatua).

II. *Yauřsaiġa*.—Comisión tutelar. — Commission de propagande.

Buru: Arturo Campi3n ta Pierre Broussain (G. b.) 1920'ko urtariġ. 8'an izendatuak.

III. *Izteġisaiġa*.—Comisión del vocabulario. — Commission du dictionnaire.

Buru: R. M. Azkue. — Kide: P. Broussain (G. b.), R. Olabide. (1920 otsaiġ. 16'an izendatuak).

IV. *Sariketasaġa*. — Comisión de premios. Commission des prix.

Kide: R. Intzagarai, P. Lhande, F. de Belaustegigoitia, uřg. (1920, otsaiġ. 16'an izendatuak).

V. *Lufizenbatzaġea*.—Comisión de toponimia. — Commission de toponymie.

Kide: R. de Olabide, N. de Oleaga ta Odon Apraiz uřg. (1920 otsaiġ. 17'an izendatuak).

II. ARDURAK

Buru: R. M. de Azkue (1919'ko uřiġ. 5'ean izendatua).

Idatzaiņ: L. de Eleizalde (egunean berean).

Idazki ta gutuntzaġ: J. de Urquijo (egunean berean).

Diruzaiņ: S. de Altube (1920'ko iořaiġ. 26'an izendatua).

EUSKALTZAIN-IDAZTELESTIA

Noticia bibliográfica de los académicos.

Notice bibliographique des académiciens.

AZKUE ta Aberasturi (Resurrección María de).

JAIOTZA, Lekeitio'n, 1864'eko dagonilaren 5'ean.

IKASKINTZAK: Lekeitio'n, «Náutica» ikasi zuen 1877'tik 1880'era; Bilbo'n «Bachillerato»-a, 1877'tik 1881'era; Gazteiz'en «Teología», 1881'tik 1885'era; Salamanka'n «Sagrada Escritura» ta «Derecho canónico»-a, 1885'etik 1888'ra. Bilbo'n ta Bruselas'en asitako eres-abestikaskuntzak, Kolonia'ko «Conservatorio»-an amaitu zituan, 1909'an.

AGERKUN ETA EGINBIDEAK. Apaiz egin izan zan 1888'ko garilean; «doctor en teología», Salamanka'n 1892'an; euskal-irakasle, Bilbo'ko «Instituto»-an, 1888'an ta geroztik alki aŕtan dago.

IDAZKIAK: 1892'an «Euskal-Izkindea», 364 ofi in 4.º; 1897'tik 1899'ra *Euskalzale* argitaratu zuan; 1895'ean «Bein da betiko» (leyenda bizkaina) 128 ofi in 4.º; 1896'an «Método práctico» ta «Clave de temas»; «Vizkaytik Bizkaira» (libreto y música de zarzuela bilingüe en tres actos); 1897'an «Eguzkia nora» (zarzuela bilingüe en dos actos); 1898'an «Colonia inglesa» (Comedia bilingüe); «Manual de conversación»; «Sasi-eskola» (zarzuela infantil bizcaina); 1899'an «Pasa de chimbos» (zarzuela bilingüe); «Tsirristadak» (fantasías en bizkaino y gipuzkoano); 1901'ean «La música popular vascongada» (conferencia y catorce melodías populares armonizadas por el conferenciante); 1901'ean «Jesusen Biotzaren ila» (Bizkai'ko euskeraz); oiuki abar batzuk, «Katalintso», «Ahuzky», «Seaska utsa», «Recordare», «Nostalgia» (zortziko), el «Rosario»,

«Cánticos al Sdo. Corazón, á la Virgen María y San José» (en vascuence bizkaino y música polifónica), «Letanías al Sagrado Corazón», ta abaf; 1905'tik 1906'era «Diccionario vasco-español-francés» (Tours, Mame, in 4.º eineko bi liburu aunditan); 1910'ean «Ortzuri» (ópera en tres actos, en dialecto guipuzcoano); 1912'an «Urlo» (ópera en tres actos, dialecto guipuzcoano); 1919'an «Diccionario español-vasco» (jaíaitetkkoa da); 1918 «Prontuario de lengua vasca» ta «Aitaren bildur» (zarzuelita infantil); «Diccionario de bolsillo»; dos «Conferencias acerca de la música popular vasca»; 1919'an «Ardi galdua» (novela en guipuzcoano); dos «Conferencias sobre fonética vasca». Eztakigun urte batean, Bayona'ko «Katichima» Bizkai ta Gipuzkoa'ko euskerera biútu-ta, argitaratu zuan.

Euskaltzaindua izan zan Oñati'ko Batzafean 1918'gáren urtean, guzien abotsez, ta Euskaltzaindia'ren Buru aitatu zuten gure len batzafean, ondoren dakuskezun antzera.

ALTUBE ta Lertxundi'taf Sever.

JAIOTZA, Afasete'n (Mondragón), Gipuzkoa'n, 1877'g. azaroaren 8'an.

IKASKINTZAK: Afaseten beftan 1895'g. urtetik 1902'g. urteraño.

AGERKUN TA EGINBIDEAK: 1915'g. urteaz gero, Gefnika'ko «Alkafatasuna» deritzaion su-izkiil-oletako buru; 1902'tik 1918'raño, lenik Gefnika'ko Eres-batz, ta gero beftako Abes-Batza'ren afteztzailea.

IDAZKIAK: 1913'g. urteko *Euskal-Esnalea*'n: «—Z, —tzaz, —zaz eta—taz atzizkiak».—1919'ko otsailan, aldizkingi ortan bertan asi zan «De sintaxis euskérica» izenazko lana argitaratzen, ta gero, 1920'an gutuntxo batean berextu zuan: «De sintaxis euskérica». Estudio publicado por vez primera en *Euskal-Esnalea*, sección euskérica de la Revista de cultura vasca *Euskalerrriaren alde*. San Sebastián. Martín, Mena y C.^a,

1920. — Euskerari buruz diařduen aldizkingi askotan idatzi du euskerari zegokion zerbait. Euskaltzaindu zan 1920'ko bagila 22'an.

ETXEA: Gefnika'n, Gipuzkoa'n:

CAMPION, Arturo.

JAIOZTA: Iruña'n (Pamplona) 1854'eko ofila 7'an.

IKASKINTZAK: Lenak, Iruña'ko Huarte'ren ikastetxean; bigarrenak Oñati'ko Goi-Ikastetxean; azkenak Madril'eko Goi-Ikastetxe Bafengoan (Universidad Central).

AGERKUN ETA EGINBIDEAK: Bi Legejakintzetan onetsia (Licenciado en Derecho civil y canónico).—Madril'ko Efeģeren «Academia de la Historia» ta «Real Academia de Ciencias morales y polıticas» deritzaion batzafetako kide uřgazole.—«Eusko-Ikaskuntza»ren Buru ofdeko.—«Euskal-Esnalea»ren Buru.—Iruña'ko udalkide izana.—Iruña'k Madril'eko Aldundi'ra bialdurikako aldun oia (Diputado á Cortes).—Iruña'ko Legekarien Batzafeko lege-gizona. Bizkaia'ren izenean Madril'en Goi-Aldun (senador) izana.—Nabařa'ko «Comisión de Monumentos Históricos y Artísticos» delakoaren buru.—«Euskalzaleen Biltzarra»ren Buru-oi.

IDAZKIAK. Emen dauzkatzu:

- «Consideraciones acerca de la cuestión foral y los carlistas en Navarra».—Madrid, Gregorio Yuste, imp., 1876. (Agotada.)
- «Orreaga», balada escripta en dialecto gipuzkoano, acompaņada de versiones á los dialectos bizkaino, labortano y suletino, y de diez y ocho variedades dialectales de la regi3n baskongada de Navarra, desde Olazagutfa hasta Ronkal, precedida de una introducci3n y seguida de observaciones gramaticales y l3xicas.—Pamplona, imp. y lib. de Joaquın Lorda, 1880. (Agotada)
- «Ensayo acerca de las leyes fon3ticas de la lengua euskara».—San Sebastián, Hijos de Baroja, imp., 1883.

- «Gramática de los cuatro dialectos literarios de la lengua euskara».
—Tolosa, E. López, ed., 1884.
- «Víctor Hugo», semblanza.—Tolosa, E. López, ed., 1885. (Agotada.)
- «D. García Almoravid» (Crónica del siglo XIII).—Tolosa, E. López, ed., 1889.
- «Euskariana» (Historia á través de la leyenda).—Bilbao, Biblioteca Baskongada de Fermín Herrán. (Agotada.)
- «Euskariana» (Fantasía y Realidad).—Bilbao, Biblioteca Baskongada de Fermín Herrán. (Agotada.)
- «La batalla chica del señor Nocedal».—Pamplona, José Erice, imp. 1895.
- «Euskariana» (Algo de Historia).—Bilbao, Biblioteca Baskongada de Fermín Herrán. (Agotada.)
- «Blancos y Negros» (novela). — Pamplona, Erice y García, imp. 1899.
- «Euskariana» (Algo de Historia, 2.º volumen.)—Pamplona, Erice y García, imp., 1905. (Agotada.)
- «Discursos políticos y literarios».—Pamplona, Erice y García, imp., 1907.
- «Conferencia acerca del nacionalismo», dada en Gernika el 19 de Abril de 1908.—Gernika, Antonio de Egurrola, imp., 1908.
- «La Bella Easo» (novela), con prólogo de don Francisco Gascue, dos tomos.—Pamplona, Jesús García, imp., 1909.
- «Euskariana» (Algo de Historia, volumen 3.º)—Pamplona, Jesús García, imp., 1915.
- «Euskariana» (Fantasía y Realidad, volumen 2.º)—Pamplona, Jesús García, imp., 1918.

Se publicarán (D. v.) por el orden de su lista las obras siguientes:

- «Los Orígenes del Pueblo euskaldun».—Celtas, Iberos y Euskaros: volumen II (Prolegómenos.—Parte primera: Las noticias de la antropología y de la etnología.)
- «Euskariana» (Algo de Historia, volumen 4.º)
- «Euskariana»,—Lengua y literatura euskaras.
- «No Euskariana» (Miscelánea crítica sobre arte é historia).

En preparación

- «Los Orígenes del Pueblo euskaldun». — Celtas, Iberos y Euskaros: volúmenes II y III.
- «La muerte de la Nación nabarra». (Los partidos españoles en el antiguo Reino pirenaico.) — Volumen I: Los orígenes del mal; el enciclopedismo; la guerra contra la República francesa; la guerra contra Napoleón. — Volumen II: Realistas y constitucionales; carlistas é isabelinos.
- «Euskariana» (Algo de Historia: volumen 5.º)
- «Vocabulario histórico de la lengua euskara». — Los vestigios y reliquias del baskuenze medioeval.
- «León XIII en España». — Contribución á la historia de las discordias entre los católicos.
- Gañera, bere gaztetasunean, Madril'eko *La Paz*, Bartzelona'ko *La España Regional*, Bilbo'ko *El Noticiero Bilbaino* ta *La Unidad Vasco-Navarra*, Iruña'ko *El Eco de Navarra*, *El Arga*, *Lau-Buru* ta *El Aralar* agerkarien lankide ziñ-ziñ izana da.

Euskaltzaindu zan Oñati'n, 1918'ko Batzaíean, guzien abotsez.

ETXEA: Neguan, Iruña'n (Chapitela, 19), ta udaz Donostia'n (Villa Emilia-enea, Ategorrieta).

EGUZKITZA'taf Jon.

JAIOTZA: Lemona'n (Bizkaia'n), 1875'eko azilaren 28'an.

IKASKINTZAK: 1879'tik 1900'era, lenik Amorebietan ta gero Gazteiz'ko Apaizgai ikastetxean. Apaiztu zan 1899'ko lotazilaren 21'an.

AGERKUN TA EGINBIDEAK: Jainkojakintzarako onetsia (Licenciado en teología). Lekeitio'ko ikastetxean irakasle.

IDAIZKIAK: 1915'an: «Garbitokiko arimaen ila», Sarda ta Salvany jaunak eñderaz idatzi ebanetik euzkeraldua. Grijelmo Alafgun eta Semeen irafkolean, Arbolancha, Bilbao, 112 ofitako gutun in-32 einekoa.

1919'an: «Andra Maria'ren Loretako Ila» (*Jaunkoiko-zale*'ren idaztijak, II, 2) *Jaungoiko-Zale*'ren irafkolean. Zofnotza, Bizka-ya. 290 ofitako gutun in-32 einekoa.

Jaungoiko-Zale aldizkingiaren arteztzaileetatik bat da. Eusko-izpafingi askotan idatzi du. Euskaltzaindu zan 1919'ko iraila 21'an.

ETXEA: Lekeitio'n, Bizkaia'n.

ELEIZALDE eta Breñosa'tar Koldobika.

JAYOTZA: Beñgara'n (Gipuzkoa). 1878'ko bagila 9'an.

IKASKINTZAK: Biga'ren ikaskintza (Segunda enseñanza): Beñgara'n (1887-91). Ikastolakoak (Instituto): Zaragoza'n (1891-94). Goi-ikaskuntza (Enseñanza Superior: Facultad de Ciencias) Zaragoza'n (1895-98). eta Madrid'en (1898-1900). Escuela Ingenieros Industriales, Madrid (1902-05).

AGERKUN ETA EGINBIDEAK: Doctor en Ciencias, Catedrático del Instituto de Vitoria, Inspector de enseñanza de la Diputación de Bizkaya.

IDAIZKIAK: «Apuntes para una teoría de las figuras circulares» (Madrid, 1904).

«Raza, lengua y nación vascas» (Bilbao, 1911).

«Morfología de la conjugación vasca sintética» (Bilbao, 1913).

«Países y razas» (Las aspiraciones nacionalistas en diversos pueblos) (Bilbao, 1914).

«Gurutza Deunaren Bidea» (Amorebieta, 1917).

«Landibañ» Cuadros novelésocos del País Vasco. (Vitoria, 1918).

«Cuatro conferencias» (Bilbao, Euzko Argitaldaria, in-8 ein. 226 ofi.

«La lucha por el idioma propio». (Bilbao, Rachel, 1919). >
Gañera, euskerari dagozkion lanak argitaratzen ditu «Euzkadi»-n,
«Jel»-en, «Revista Internacional de los Estudios Vascos» de-
lakoan, «Euskal-Esnalea»-n, eta abar.

Euskaltzaindu zan Oñati'ko Batzafean, guzien abotsez, 1917'ko
urtean.

ETXEA: Irala-baño, Chalet «Ginzuri». — Bilbao.

INTZA'f Damaso aba (Jaiotetxean zegoala: Olsagañe ta Zubila-
ga'tar Mikel).

JAIOTZA: Intza'n, Araiz'ko ibañean, Nabaña'n, 1886'ko uñila 19'an.

IKASKINTZAK: 1900'tik 1902'ra Iruñan; 1902'tik 1907'ra Tudela'n;
1907'tik 1912'raiño Iruña'n.

Kaputxinoen Lekaidia'n sartu zan 1902'an. Apaiztu zan Iruña'n,
1910'eko negila 17'an.

IDAZKIAK: 1913. «Martín zintzoa», ipuia, Euskal Esnalea'k sari-
tu-ta, bere agefkarian, ilbeltza'ko zenbaikian argitaratu zuan.
1916. «Ordikeriaren kalteazkoak», lenik «Euskal-Esnale»-an, ta
gero I. Lopez-Mendizabal'en «Euzkel-Egutegia»-n argira
emanak.

Irungo Prantziskotafa, ta *Zeruko Argia* deritzaioten aldizkin-
gien arteztzalea da. Izenordezkoetatik bat: «Kalparégi».

Euskaltzaindu zan Iruña'n 1920'ko uztaila 25'an.

ETXEA: Iruña'ko Aita Buruñurdunen Lekaidetxea.

INTZAGARAI ta Bastañarena, Eñamon.

JAIOTZA: Donostia'n 1878'ko Azila'ren 21'an.

IKASKINTZAK: Gazteiz'en. Apaizgai-ikastetxean.

Apaiztu zan 1903'ko Lotazilaren 26'an.

AGERKUN ETA EGINBIDEAK: Bingen Deunaren Elizan, Donostia'n
Apaiz-buru-ufgazle.

IDAZKIAK: «Aizkoñi» (olefkitxo saritua); «Umezurtza» (olefki saritua); «Arantzale batek itxasoari» (olefki saritua); «Ardo galgari» (irakurkizun saritua); «Kuluñix» (irakurkizun saritua); «Zorion» (olefkia); «Ituñitxo» (olefkia); «Seme aberats» (olefkia); «Jerusalen! Jerusalem!» (olefkia); «Argi gutuna» (olefkia), ta beste olefki banatu batzuek.

Euskaltzaindu zan Donostia'n 1919'ko iraila 21'an.

ETXEA: Donostia'n, Jauregi, 18, 3.^o.

LACOMBE, Georges.

JAIOTZA: Bayona'n 1879'ko urtarila 31'ean.

IKASKINTZAK: Paris'en ardetsi zuan «Licencié ès-lettres-philosophie» jakintza-bidea, ta «Ecole pratique des Hautes Etudes» delako ikastetxearen ikasle izan zan.

AGERKUN ETA EGINBIDEAK: «Société de Linguistique» Paris'koaren kide 1907'tik geroz. — «Institut français d'Anthropologie» bertakoaren kide auften (1920) egiña. — «Euskaltzaleen Biltzarra»-ren Buru deduzkoa. — «Cercle des études basques» Bayona'koaren jartzaile ta Buru ordekoa. — «Comité des fêtes basques d'Antoine d'Abbadie» delakoaren lankide — Guda kurutze ta Gudarien medaïladuna. — «Revista Internacional de los Estudios Vascos» agerikariaren idatzaïña.

IDAZKIAK: 1894'az geroz euskerari zegozkion idazki motxak, «Eskualduna», «Journal de St. Palais», «Courrier de Bayonne»,

«Revue internationale des Etudes basques», «Bulletin de la Société de Linguistique» ta «Revue de Linguistique», agerkarieri eun ta eunkaz eman diozka. Elizalde'ren «Dotriña» napartat orain galdua dana bifargitaratzeko gaietan dago ta «Aldudetako Eskuara», eskuetan daukan lanari urte askoz geroz jaraitzen zayo. Ibili izan da Gratzen 1913'an Schuchardt'kiñ itzegiteko; San Remo'n 1913 ta 1917'an, Van Eys edo aren idazkiak ikusteko; ta Leyde'n, Uhlenbeck'kiñ mintzatzeko.

Euskaltzaindu da Iruñan, 1920'ko uztaïa 23'an.

ETXEA: Neguan, Paris'en (Boulevard St. Michel 137) ta udan Bayona'n (Villa Izarra, Route de Biarritz) edo Aldudan (Les Aldudes par St. Jean Pied de Port, B.-Pyrénées.)

LANDERRECHE, Martin.

JAIOTZA: Busunaritz-Sarasketa'n, (Benabañen) uztaïa 26'an, 1842 gáfen urtean.

IKASKINTZAK: Ahazparne'ko ikastetxean, 1857'tik 1859'raiño; Laresoro'ko apaizgai-ikastetxean, 1859'tik 1864'raiño; Bayona'ko apaiz ikastetxean ta beriz Laresoro'n 1864'etik 1869'raiño. Apaiztu zan 1869'an, Irutasun-Donearen mezperan.

AGERKUN TA EGINBIDEAK: Irakasle, 1865'etik 1873'raiño; Maule-Leixtafe'ko apaiz-ordeko 1873'tik 1875'raiño; Oafeko apaiz-artzañ 1880'etik 1891'raiño. «Euskalzaleen-Biltzaña»-ren idazlari betierekoa da.

IDAZKIAK: 1892'tik geroz «Fedearen Propagazionea» deritzaion iru-ilaбетetakoa berak euskerarutzen eta argitaratzen du.

1905'ean: *Aphurka zahar eta berri ahurtara bat eskuararen alde*. Bayonne, Imprimerie-Librairie L. Lasserre. 1905. 80 ofitako gutun in-8 einekoa.

Argitaratzekotan dauka: «Grammaire basque». Bayona'ko «Couri-rier de Bayonne» eta «Eskualduna» agerkarietan idatzi du. Euskaltzaindu zan 1919'ko ufiila 5'ean.

ETXEA: Ezpeletan, Lapurdi'n.

LHANDE ta Heguy, Pierre.

JAIOTZA: Bayona'n (Lapurdi) 1877'ko uztaila 9'an.

IKASKINTZAK: Lenak, Bayona'n Iondoni Bernat'en ikastetxean (Collège St. Bernard). Bigafenak, Maule'n (Zubero) San Frantzes'en ikastetxean (Collège St. François). Zuufjakintza-renak (Filosofia) Bayona'ko apaizgaitegian.—Gero Jesus'en Lagundia'n sartu zan. (1900).—Apaiztu zan Enghien'en (Beljika'n) 1910'eko agofiila 28'an.

EGINBIDEAK: Euskera irakasle Tolosa'ko Goi-Ikastetxean (Université de Toulouse, Faculté des Lettres).

IDAZKIAK: A. EUSKERAZKOAK. 1904-1906 «Eskualdun Ona» Bayona'ko agerkarian, Zubero'ko euskeraz idatzitako idazki batzuk.—1915 *Gure orma zaara* (Oyarzun'go euskal jaietan 1915'eko dagonilaren 5'ean egindako itzaldia) Donostian, Martin ta Mena'ren baitan, in 8'ko 8 ofi.—1919. *Bayona'ko, Leskarre eta Oloroue'ko jaun Aphezakupiaren Guthuna*, bere Diocesako jaun aphez eta khiristier galthatzeko Familiak oro Iesusen Bihotz Sakratiari kountsekra ditian. Bayona'n, L. Lasserre, imprimalariaren etxen in 16'eko 22 ofi.—1917. *Curutchet Apheza*. Johane Curutchet jaun aphezaren hil-mezan, Aita Lhande jesuitak eman dian mintzaldia, Onizen, arramaia-tzaren 26'an. «Eskualduna» agerkarian emana, uztaila 5'an.—1920. *Euskera*. Euskaltzaindia'ren lanak I. (Ementxe).

B. ERDERAZKOAK: 1895-1896* «Le Conseiller des familles» zeri-tzaion agerkarian argitaratu zituan bere len olefkiak, ta »Le Patriote des Pyrénées» Pau'ko izpafingian bere len idazki motzak (Izen ordekoak: Nadi-Preherel, Petit-Pierre ta abar)—1897. *Sur le Salve Regina*. Paraphrase de l'antienne liturgi-

que. Musique de Charles Bordes. Paris, Bureaux de la «Schola Cantorum», 5, rue Stanislas.—1903'tik 1913'raïño «Le Messenger du Cœur de Jésus», «La Revue Blanche de Castille», «Le grand Almanach Catholique», «L'Almanach de Pèlerin» ta beste agerkari batzuetan argitaratu zituan iñoiz gutun batean bildu ezdituan olefki asko. Gero auxek izan ziran aren gutunak: 1908. *Autour d'un foyer basque*. Paris, Nouv. Lib. Nationale, in-16, 150 of.—1910. *L'Émigration basque*. Paris, Nouv. Lib. Nation., in-16, 298 of. (Carlos Pellegrini, Argentina'ko Efrepublika'ko Buru-oiaren itzaufebatekiñ).—1912. *Jeu-nesse*. Paris, Beauchesne, in-16, 162 of; *Luis*, irakurğaia. Paris, Plon Nourrit, in-16, 287 of.—Bera, olanderaz, Utrecht'en, 1913, Aita von Santen'ek biurtua.—Bera, alemaneraz, Donauwörth'en Auf'en etxean, 1914, Karlos Schlesinger'ek biurtua.—1913. *La Vocation d'Ignace de Loyola*. (Lieja'ko St. Gervais'en ikastétxeko eleizan egindako itzaldia) Bruxelles, A. Dewit, in-16, 36 of. Ofen españerazko biurkerabat ufengo urtean, José Mújika ondafabiáfaren eskuz «Euskalefiaren Alde»-an argitaratu ta, gutuntxo batean jarri zan. (Donostia'n, Martin ta Mena'ren etxean, in-8 16 ofi).—1914. *Mirentchu*, irakurğaia. Paris, Plon-Nourrit, in-16, 325 of.—Bera, españeraz, Bilbo'ko «Euzko-Argitaldaria» baitan, 1917, A. P. Lardizabal'ek biurtua.—1915. *Le prix du Sang*. Paris, Beauchesne, in-16, 137 of.—1918. *Trois Prêtres-Soldats*, an bertan, in-16, 235. of.—1918. *Mon petit prêtre*, an bertan, in-16, 250 of.—Bera olanderaz, 1920, Uitgevers-Maatschappij. in 8, 200 of. Paul Brand'ek biurtua.—Bera, españeraz, (A. Lardizabal egilearen eskuetan dago).—1919. *L'enseigne de vaisseau Auguste Lefèvre*. Paris, Beauchesne, in-16, 168 ofi. 1919, *Notre sœur latine, l'Espagne*. Etudes politiques et morales. Paris, Bloud' ta Gay'en etxean, in-16, 210 of.—1920 *Les Mouettes*, irakurğaia. Paris, Plon-Nourrit, in-16, 325 ofi.

Gañera, emen dakarzkigun agerkarietan maiz idatzi du: «Eskualduna», «Euskalefiaren Alde», «Euzkadi», «Revue Internationale des Etudes Basques», «Jesusen Biotzaren Deya», «Pueblo Vasco», «Liberté du Sud Ouest», «Etudes», «Revue pratique d'Apologétique», «Revue Latine», «Durendal» eta abaf.

Euskaltzaindu zan Donostia,n, iraila 21'an.

ETXEA: Urtean, Tolosa Prantzikoan, Deun Luis Gonzaga'ren Ikastetxean.—Opof egunetan: Ernani'n, Murua enean.

OLABIDE'tař Eřamun.

JAIOTZA: Gazteiz'en, 1869'ko epaiřa 15'an.

IKASKINTZAK: 1879'tik 1903'raiřo.

Jesus'en Lagundi'an sařtu zan 1884'eko aziřa 7'an. Apaiztu zan 1902'gařen urtean.

IDAZKIAK: «Loyola'tař Eņeko Deunaren Gogo iņarkunak». Grijelmo Alargun eta Semen iřařkolean.—Bilbao, 1914. «Giza-sořia». E. L3pez'enean. Tolosa, 1917. — «Josu-Kisto'ren Antz-bidea». Leizaola. Donostia 1920. «Euskal-Esnalea», «Jesusen Biotzaren Deya», ta gaņerako agerkari batzuen lankidea da.

Euskaltzaindu zan Donostia'n 1919'ko iraiřa 21'an.

ETXEA: San Ignacio de Loyola, Azpeitia, Gipuzkoa.

URQUIJO ta Ibarra, Julio.

JAIOTZA: Deusto'n (Bilbao), 1871'eko jořaiřa 3'an.

IKASKINTZAK: Deusto'ko Goi-Ikastolan.

AGERKUN ETA EGINBIDEAK: Bi Legejakintzetan onetsia izan zan (Licenciado en Derecho Civil y can3nico) Salamanka'n 1892 urtean. — 1903'an Tolosa'k bere Madrilerako Aldun'tzat (Diputado a Cortes) autetsi zuan. — «Grand officier de l'Ordre du Medjidie» delakoaren gurutza dakař. — «Euskalzaleen Biltzarrar» ta «Euskal-Esnalearen» ta Bayona'ko «Cercle des Etudes Basques» euskal-lagundien buru-oi da. — Petrograd'eko Vola-

püktzaindia'ren kide zan. Paris'ko «Société de Linguistique» lagun ta Bordel'eko (Burdeos) Izkeltzaindia'ren ta Madrileko «Academia de la Historia» deritzayonaren ufgazle da, ta «Eusko-Ikaskuntza»-ren Buru-ordeko.—«Revue Internationale des Etudes Basques» agerkariaren Buru ta zuzentzaile da.

IDAZKIAK: 1905. *Biblioteca Vascongada*. Un manuscrito que se creía perdido. Donostia'n, «Correo de Guipúzcoa»-ren irafkolan in 8 eineko 7 ofi.—1905. *Notas bibliográficas* acerca de la primera edición del libro del capitán Ivan de Perochegui. Donibane Lohitzun'en (S. Juan de Luz) Dargains'en irafkolan, in 8 eineko 7 ofi.—1906. *Un catecismo vasco de 1759*. Paris'en Guilmoto enean in 8'ko 78 ofi. — 1907. *Obras vascongadas de Joannes d'Etcheberri* (1712), Paris'en Paul Geuthner baitan, in 4 eineko LXXX—324 ofi Holanda'ko txarítelez.—1909 *Los Refranes Vascos de Sauguís* Bayóna'n A. Lamaignère'en irafkolan. in 8'ko 52 ofi. — 1919. *Apéndice á los Refranes de Sauguís* Paris'en, Paul Geuthner baitan, in 8'ko ofi.—1911. *La Tercera Celestina y el Canto de Lelo*. Paris'en H. Champion baitan, in 8'ko 20 ofi.—1912. *Les Etudes basques*. Leur passé, leur présent, leur avenir (Conférence faite au IVe Congrès historique et archéologique du Sud-Ouest de la France) Paris'en Honoré Champion baitan in 8'ko 22 ofi. (Beste ateraldi bat, Biarritz, Soulé'ren irafkolan, urte bertan).—1912. *Una fuente del «Guero»* (Axular imitador de Fray Luis de Granada) Donibane Lohitzun'en, J. Dargains baitan, in 8'ko 15 ofi.—1914 *La literatura poética vasca* (Rectificaciones necesarias). Bayona'n Foltzer baitan, in 8'ko 11 ofi—1915. *Historia ó novela*. El herrador vascófilo José Pablo Ulibarri. Donostia'n Martín, Mena ta abaf'en irafkolan, in 8'ko 7 ofi.—1918. *Estado actual de los estudios relativos á la lengua vasca*. Discurso pronunciado en el Congreso de Oñate el 3 de Septiembre de 1918. Bilbo'n Elexpuru'ren irafkolan. in 8'ko 35 ofi.—1919. *Lengua internacional y lenguas nacionales*. El «euskera» lengua de civilización (Conferencia pronunciada en 19 de Abril de 1919 en Bilbao). Donostia'n, Martín, Mena ta abaf-en irafkolan, in 8'ko 19 ofi — (Beraren bigafen ateraldibat argitaratu da 1920'an, «Junta de Cultura Vasca» delakoaren aítaz Bilbo'n, «Bilbaina de Artes Gráficas» irafkolan: in 8'ko 23 ofi.—1919. *El Refranero Vasco* Tomo I.

Los refranes de Garibay. Donostia'n. Martín ta Mena'ren irafkolan. in 8'ko 80 oñi.

Gañera, dafaizten agerkarien lankidea izana da: «Correo de Guipúzcoa», «Gaceta del Norte», «Pueblo Vasco» (Donosti'koa), «Euskal-Erria», «Euskalefiaren Alde», «Revue de Linguistique», «Revue Internationale des Études basques».

Euskaltzaindu zan Oñati'n 1918'ko Batzafean, guzien abotsez.

ETXEA: 1, Centenario, San Sebastián, ta «Urkijo baita», Saint-Jean de-Luz, B.-Pirénées.



GURE ILAK.-Nuestros difuntos.-Nos morts

I Domingo de Aguirre

Igaro dan urtarilaren 14'an Jainkoarenganatu zitzaikun gure adiskide ta lankide tolesgabe gufgafi, Domingo de Agife. Aren doai edefa ta euskaljakintza ugaria ots aundinez zabaldu beafko ziran orduan itzali zan.

Ezta au leku egokia Agife'ren lana astiro ikeftzeko. Egikizun ori Donostia'n egin zan jofailaren 25'an, «Euskal-Esnalea»'ren arduraz bete izan zan «deduzko batzafean». Egun artan Carmelo Echegarai edeztilari ta iztun ospetsuak alde batetik, eta gure Buru dan Azkue jaunak, bestetik, bere itz safkofez idiki zizkiguten gure adiskidearen biotzaren atea, lefo onen idazleak nolabait Agife'ren irakurgaikiñtazko doai apagafiak ezagutarazten zitualarik. (1).

Bera zeruratzeaz utzi dizkigun idazki argitaratu gabeen artean aufkitu dira bere gaztezaroko neurtitzak. Olefki oriek argitara ematea Euskaltzaindiak bere gain afu du.

¡Euskaltzaindi jaiobefi au bere lanaz lagundu ezin dezakean Agife maiteak zeru goitik ufgaz dezala!

II Pierre Broussain

Iñork uste etzuan orduan, jofailaren azken egunetan, Pierre Broussain, gure lankide gaftsua il zan Orthez'en. Ona, aren adiskide batek, Bayona'ko «Eskualdun»'ean eriotza biaramonean ziona:

•Ezagutu duten guziek badakite zenbat zen gizon ona, chehea, mintza-errecha, zuzena, ichila, espantu gutikoa, gozoki eta lañoki

(1) An euskeraz esan zanaren zati bat, prantzez erderaz aufki dezakezu *Revista Internacional de los Estudios Vascos*, jofailaren zenbakian: Domingo de Aguirre par Pierre Lhande (148-160 ofietan).

guzien meneko emaiten zena. Bereziki gerlako egunetan, zerbeit berri edo chehetasun edo laguntza galdez herrikoetcherat zoazin Hazpandarrek ez dute ahantzia, zoin maiz han ikusten zuten beren auzapeza, zoin errechki mintzatzen ahalzuten, zoin gogotik bere ahalak oro egiten zituen heientzat. Iduri zuen egiazki ez zuela deus bertze lanik, ez zuela bertze griñarik bere herritarren beharrez beizik.

Kampokoekin zena, etchekoekin ere bardin zen, beti on, beti artaz bethea, beti bere eginbideari jarreikia. Hazpandar egiazkoek bezala, erlisioneari hainiz atchikitzen zion, ez bakarrik ahoz, baina bere urhatsetan ere. Baitire erlisionea maite dutenak bertzeentzat, harek, bertzeentzat on dena beretzat ere hala zaukan.

Bainan saila hau hasia dut zuegi erraiteko bereziki zenbatetara, eta zer khar handirekin, agertu izan den beti eskualdun.

Ez dakit baditekenetz nehor hori baino gehiago atchikia gure Eskual-herriari. Maite zuen Eskual-herria bere mendi zelai eta itsasoarekin, baina bereziki maite zuen bere mintzaira choragarraren gatik».

Pierre Broussain Azparnen jaio zan 1869'ko agofilaren 3'an. Bere ikaskintzak lenik Lafesoron egin zituan, gero Akizen (Dax) ta azkenik «Tivoli» Bordele'ko Aita Jesuiten ikastetxean. Sendakintza Parisen ikasi zuan, ta gero bere jaiotefira itzuli zan. An laster bere eritafak auzapez edo udalburutzat autatu zuten, ta ardura ori amalau urtez guzien gogora betez geroz, azkenik, euskaltzaiñ izendatu zutenean, bere sail beñari obeto jaraitzeko, utzi zuan; baña alere, eritaferi laguntza emateko, Aldun edo «kontseillari geien» gelditu nai izan zuan. Azpandar guziak betiko aren itzaldi edefez oroituko dira, batezere ango ileñian, igaroko azilaren 11'n «Gudako ilez» egin zuanaz. Oraindik il baño len egun gutxi zala, Ezpeletan bildurikako nekazarien aurfian itzaldi edef bat eman zuan «arbola landatze beafaz». Itzaldi oriek besteren batek eskutiztu edo berak argitaratu eztitualako tamal negafafia da. Agian, utzi dituan euskal txartelen artean bere euskera edefa ezagutarazi dezaketen apurka batzuk aufkituko ditugu, ta bitartean gure biotzean gofdeko degu aren maitetasun eta euskalduntasunaren oroimena.

